

Heemkundige Kring Dr. Croquet - Walem

MAGAZINE 62 - Willy Hendrickx

Driemaandelijks uitgave : juli-augustus-september 2021

Colofon

**Dit magazine is een uitgave van
vzw Heemkundige Kring
Dr. Croquet Walem**

**Maatschappelijke zetel:
Kloosterstraat 76
B-2800 Walem**

**www.heemkundewalem.be
info@heemkundewalem.be**

**U kan lid worden door
overschrijving van
12 euro op rekening nr.:
BE23 7512 0773 0691
dan krijgt u de volgende nummers
van ons tijdschrift in uw bus.**

**Redactie en medewerkers
van dit nummer:**

**Hugo Rom
Staf Daems
Dirk Verreth
Walter Marivoet
Johnny Driesen
Tom Van Buggenhout
Pieter Van Der Veken
Boudewijn Ceulemans**

**Foto voorpagina:
Willy Hendrickx tijdens een
kamp met de chiro van Walem.**

Onze ereleden

Balzarini Jan-Delwiche J.	Michiels Frank
Bellon Bert-Loiselle Martine	Morrens Paul
Belmans Wilfried	Nauwelaers Eugeen
Bergé Jan	Nuyts Dirk
Bruynseels Marc	Peeters Katrien (Apotheek-Walem)
Caelen Karel - Lucas Van de Leur	Peeters Henri
Carpentier Christiane	Poot Jaak - Janssens Lea
Ceulemans Boudewijn	Rahier Rombaut
Coeckelbergh Willy	Ressler Alex
Daems Gustaaf	Ressler Willy
Daems Rik	Rom Hugo
De Belder Karel	Rymenams Frans
De Coster J. - Guyot Lalignant A.	Steensels Danny-Van Malderen Sabine
De Greve Frans	Vaes Karel
De Groef Gerard	Van Buggenhout Tom - Veys Ann
De Laet Pieter	Van de brul Dirk (Bouwwerken),
De Win-Van Reeth	Van Genechten Gaby
Dox-Vercammen	Van den Heuvel Inge (fotografie)
Duquene S.-Van Buggenhout C.	Van Look Juliette
Figeys Jos	Van Malderen Stefaan
Gebr. Peeters BVBA(Schrijnwerkerij)	Van Schoors Paul
Gijsemans Jan	Vandamme Ricardo
Gilon Els (Haarstudio Ellix)	Vander Kuylen Bart (Dierenarts)
Groep Gilon BVBA	Vansant Elza
Hendrickx Willy	Verbeeck Ludo
Honsia Clara	Vercammen Fons (AXA Bank)
Huysmans Florentina	Vergaelen Robert
Janssens Pieter	Verlinden Jan
Laurent Olivier	Voet Hans - Nuyts Magda
Dokter Liekens Jo	Wouters Gerald (Aannemer)
Maes Bob-Van Buggenhout Agnes	
Mariën Maria	
Marivoet Chantal	
Marivoet Herman	
Marivoet Martin	
Marivoet Walter - van Berckelaer Liz	
Merckx Eddy - Tanghe Annabel	

EDITORIAAL

Onze sjamaan, onze parelduiker

In juni stuurde Willy me een paar mails met telkens documenten in bijlage. Hij schreef dat hij ze ooit al eens naar mijn vader verstuurd had en was niet zeker of ze al op de juiste plaats in onze systemen waren terecht gekomen. De verwijzing naar mijn vader, de hoeveelheid mails en de snelle opeenvolging waarmee ze verstuurd waren maakten me een tikkeltje ongerust... alsof iets leeggemaakt werd. Ik antwoordde dat ik voor de bestanden zou zorgen en vroeg of hij niet langs zou komen op het fort met Open Monumentendag, want dat we dan eindelijk nog eens iets konden organiseren na maanden Corona-regime. Zover zou het niet komen, Willy overleed op 24 augustus.

De beoefenaars van heemkunde bestaan in verschillende soorten. Ieder volgens zijn eigen mogelijkheden, kennis, specifieke interesses, kunde... De materie "heemkunde" laat immers toe om op verschillende manieren ermee om te gaan, net zoals watersporters "water" op verschillende manieren benaderen in verschillende disciplines, zo doe je dat ook met heemkunde.

Je hebt de zwemmers die op het wateroppervlak blijven, de zwemmers zijn in heemkundige termen zij die bronnen van een eeuw of wat geleden, opnieuw in de aandacht brengen. Je hebt snorkelaars die iets dieper onder water kunnen en in heemkunde zouden dat degenen zijn die teruggaan naar de oorspronkelijke bronnen waarnaar verwezen wordt. Dan heb je de windsurfers, binnen heemkunde wordt de discipline van het internet surfen duchtig beoefend, het levert verrassende en snelle resultaten op.

Als we Willy in die water-metafoor moeten plaatsen, dan was Willy een diepzeeduiker. Zijn bezigheden situeerden zich niet in de bovenste lagen van het heemkundig werk. Hij dook diep, daar waar het zonlicht steeds minder doordringt, naar oude documenten, waarvan het bestaan niet ontkend wordt, maar waar niemand meer de inhoud van weet. Ze lijken even ondoordringbaar als de diepzee. Willy dook ze op en sleepte ze in volle netten aan land. Vele, vele megabytes aan gedigitaliseerde documenten bracht Willy mee op zijn laptop of op USB-sticks, en hij deelde die dan met de andere medewerkers van de kring. Willy hield zijn vangsten niet voor zichzelf, hij deelde ze, en hij deelde ze graag.

De vangsten uit de diepzee, dat was voor Willy maar een eerste stap. De gevonden documenten hadden elk een geheim, en dat moet in meerdere stappen ontsloten worden. Ze werden soms eeuwen terug geschreven door een pastoor, notaris of klerk. Vandaag zijn die hun hanenpoten, moeilijk leesbare schrifttekens op een vergeelde achtergrond. Die moet je eerst kunnen herkennen en ze terugbrengen naar de letter die ze voorstellen. En als je dan eindelijk woorden hebt, moet je de sleutel van de oude syntax weten te breken, want vaak staan de woorden in een volgorde die niet vertrouwd aanvoelt voor ons. Willy beheerste elke stap van dit proces. Hij priegelde woorden uit de hanenpoten en schudde ze in zinnen die wij konden begrijpen, bovendien kende hij ook de ruimere context van de zinnen en documenten. Willy was de sjamaan van de kring, hij had verbinding met de geesten uit het verleden, hij sprak hun oude taal, hij kende hun code.

Tijdens zijn duiktrips onder water stootte hij wel eens op een parel, want Willy was ook een parelduiker. Schalks en trots toonde hij die dan op onze vergaderingen. Hij las het document voor, soms met zijn vinger langsheen de lijn schuivend en wat aarzelend bij sommige hanenpoten, alsof de oude geesten die in zijn hoofd fluisterden even niet duidelijk waren. Soms was het document maar een paar regels lang, en terwijl Willy las, ontvouwde zich het grote verhaal achter het document: iets met een jager, een pastoor, zijn meid, een vondeling, een vermoorde Nederlander, een baron, een huzaar, de kerkmuur, een haakbus of een trouwgrage zeventiger... Je zag hem plezier hebben (zijn oogjes trokken dan wat weg) want meestal was het verhaal humoristisch of had het een ondeugende kwinkslag.

Onze sjamaan sprak zo zijn betoverende bezwering uit en de parel rolde dan even over de vergadertafel, wij -zwemmers, snorkelaars en windsurfers- luisterden met open mond.

Bedankt, Willy! We gaan je missen !

Waar is Wally ?

Onderstaande is de tekst die Dirk Verreth bracht in de afscheidsviering van Willy Hendrickx, die gedurende vele jaren bestuurslid was van onze kring. Deze geeft in weinig woorden mee wie Willy eigenlijk was.

Honderdduizenden exemplaren van dat boek zijn er verkocht.

Dat boek met die tekeningen van een enorme menigte waarin je dan het figuurtje van Wally moet terugvinden.

En eens je Wally hebt gevonden, zie je dat hij feitelijk heel specifieke en opvallende kenmerken heeft.

Er is maar één ding mis met die boeken, ze hadden feitelijk "Waar is Willy" moeten heten.

Want ook Willy viel niet op in een grote menigte, dat zou hij trouwens niet gewild hebben.

Bloemen, noch kransen, Willy hield niet van veel poespas rond zijn persoon, van uiterlijk vertoon en show.

En toch, eens je Willy had gevonden en voor jou had, zag je dat ook hij een heel specifiek kenmerk had: zijn hart.

Willy werkte veertig jaar voor de Christelijke Mutualiteit. Het was de tijd voor de grote digitalisering, een tijd waarin simpel, warm en direct menselijk contact nog vanzelfsprekend was.

In de inkom van CM hing in grote, houten letters de tekst: "Ons werk heeft een hart voor jou". Die tekst was Willy op het lijf geschreven.

Willy speelde ook jaren volleybal bij de KWB. Ook in die ploeg was Willy verre van de supervedette of sterspeler. Maar hij speelde wel met hart en ziel en toen het spelen wat moeilijk werd, bleef hij nog jarenlang scheidsrechter.

Ook op de vergaderingen van de Heemkundige kring in Walem, waar Willy bestuurslid was, voerde hij zelden of nooit het hoge woord. Integendeel zijn tussenkomsten waren eerder schaars.

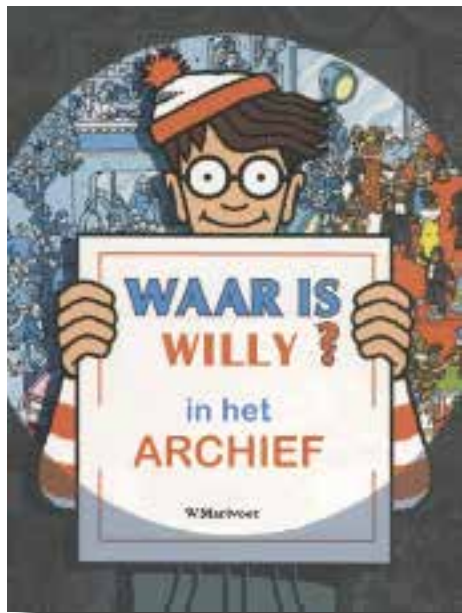
Maar na de vergadering sprak hij Hugo, Staf of Walter aan en vertelde wat hij na dagenlang werk op de PC had ontworpen of aangepast of wat hij na weken in het Mechels Archief had gevonden, vertaald en bewerkt.

De zaterdag voor Willy overleed, was ik met Theo op FC Walem. Hij vertelde me: *Willy was mijn leider bij de Chiro, ik was toen een nogal schuchter mannetje, die het een beetje moeilijk had met zichzelf. Willy heeft mij toen vendelleider gemaakt en dat heeft mij enorm geholpen.*

Theo en ik zijn het over één ding roerend eens: als het woordje "braaf" nog niet bestond, hadden ze dat voor Willy moeten uitvinden.

Dus brave Willy, het ga je goed.

En weet dat we net als Wally op de tekening jou steeds zullen terugvinden in ons hart.

Vroeger en nu

De Lange Zandstraat richting Koning Albertstraat. Rechts vooraan zien we het dak van het Klein Korenhof.

Willy Hendrickx

Willy was er bij vanaf de stichtingsvergadering van onze heemkundige kring. Hij was, zoals Dirk het zo mooi verwoordde in zijn tekst, een man die liever op de achtergrond werkte, maar toch bergen werk verzette. Zo was dat inderdaad ook in onze kring. Wij willen hem hier daarom toch even wat aandacht geven en hem in dit nummer op de voorgrond zetten aan de hand van enkele foto's. Wij betuigen hierbij nogmaals ons medeleven aan zijn familie, vrienden en al diegenen die hem dierbaar waren.

In 2003, twee jaar voor de stichting van de heemkundige kring was Willy ook al van de partij. Hier aan het werk samen met Walter Marivoet tijdens de tentoonstelling van "800 jaar parochie Walem"

De stichtingsvergadering van onze heemkundige kring op 11 februari 2005, met het toenmalige bestuur.

Op een bestuursvergadering in het nieuwe dorps huis,

Achter de schermen aan het werk in de keuken van de parochiezaal

In het Fort van Walem samen met Richard Hofmans en Jan Van Buggenhout.

... en voor diegenen de hem al wat langer kenden ... enkele foto's uit de oude doos ...

De eerste klasfoto.

Op de foto met de broers Jef en Karel.

*Samen in de Chiro (vlnr) :
Francis Lantin, Martin Schillemans, Gustaaf Van
Moer, Willy Nobels, Karel Hendrickx, Pierre Jans-
sens, Willy Hendrickx, Theo Van den Branden.*

*De Voetbalploeg F.C. Walem in 1966.
Willy staat bovenaan 4e van links*

*Netjes in het pak met de
eerste comunie.*

Op de middenrij, 3e van links in de klas van meester Huyghelen.

De Spaanse furie

Tussen 1542 en 1580 werd Walem maar liefst vier keer in brand gestoken door vreemde legers, drie keer werd daarbij ook de parochiekerk in lichterlaaie gezet. Veel heeft uiteraard te maken met de ligging van Walem tussen Antwerpen en Mechelen: twee steden die in die periode vaker de inzet waren van machts- en/of religieuze twisten, of eenvoudigweg zware collateral damage opliepen in de gewapende conflicten van die tijd. Walem, Antwerpen en Mechelen maakten in die jaren deel uit van de Habsburgse Nederlanden, onder bewind van keizerlijke monarchen, die hier ten lande vertegenwoordigd waren door hun regenten ('landvoogden'). Dit is wat gebeurde:

1542

Een coalitie van de Franse en Deense kroon, samen met de Hertog van Gelderland, probeert om de Nederlanden te veroveren op de Habsburgers. Zij verzamelen een leger onder leiding van de beruchte Gelderse Maarschalk Maarten Van Rossem, wiens lijfspreuk "Blaken en branden is het sieraad van de oorlog" is. Na een reeks initiële successen slaagt 'Zwarte Maarten' er niet in om Antwerpen binnen te trekken. Mogelijk uit wraak voor deze mislukking trekt van Rossem plundierend en brandschattend verder in zuidelijke richting.

Verschillende dorpen op zijn weg worden ook effectief in brand gestoken. Hieronder ook Walem, waar de bewoners het kabelveer (de 'gierpont') over de Nete hadden weggenomen om zijn opmars te vertragen. Bij deze acties werd ook de Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand Kerk vernield en in de as gelegd: de schade was zo groot dat de kerk pas in 1546 opnieuw kon worden ingewijd. In 'De Levensgeschiedenis van Maarten Van Rossem' uit 1847 staat volgende beschrijving te lezen:

dag, (1) af te trekken. Blijfslijk moesten het en de dorpen Mirzen, Damsse en Burgerhout, met de aldaar liggende buitensplaatsen der Antwerpse edelen en kooplieden, uitgeleiden: zij werden allen uitgeplunderd. Hierop trok hij naar Lier, maar verliet deze stad spoedig, omdat men hem met geschut verschootende; hij vernielde daarop Beest en Duffel, en ligte een brand-schatting in Rozendaal, terwijl Walem met zijn schoone kerk afgebrand werd, omdat de inwoners, even als te Duffel, de gierpont over de Nete hadden weggenomen. Met verlies van veel volk, bij het overtrekken der Nete bij Walem, wendde hij zich van hier, roovende en stroopende, langs Mechelen, waar de Landvoogden was, naar Kierbergen, en van hier over Feldew, Schriek, Rotterdore, Hecht, Tielhof, Wierdore en Wierpore, welke plaatsen, of brandschatting betelden moesten, of uitgebrand werden, naar Leven, middelerwijl zijn soldaten Bieren en Wierdore in vlammen deden opgaan. Vóór Leven sloeg

Fragment uit
"De Levensgeschiedenis van
Maarten Van Rossem" door J.D.W.
Pape ('s Hertogenbosch, 1847)

Maarten Van Rossem
geportretteerd door een
tijdgenoot.

De veldtocht van Van Rossem draait uiteindelijk uit op een mislukking. De Nederlanden blijven stevig onder Habsburgs bewind en in 1543 benoemt Keizer Karel zichzelf tot Hertog van Gelderland. De eerste jaren nadien zijn iets rustiger in Walem, maar religieuze spanningen tussen het katholieke bestuur en protestantse inwijkelingen bouwen zich op.

Vanaf 1566 zal opnieuw een bijzonder tumultueuze periode aanbreken voor onze streken. Bij de Beeldenstorm in dat jaar blijven de kerk van Walem en het klooster van Rozendaal niet gespaard. In 1568 begint de 'Tachtigjarige oorlog'. Deze omvat een reeks conflicten tussen de katholieke Spaanse kroon (de erfgenamen van de Habsburgse Keizer Karel V) en de bevolking van de Nederlanden.

De drie volgende keren dat Walem zal branden zijn allen gelinkt aan die conflicten.

Walem in brand

1572

In 1572 komen de Watergeuzen in Zeeland in opstand tegen Spanje. Willen van Oranje valt voor de tweede keer de zuidelijke Nederlanden binnen. Mechelen en enkele andere steden openen zonder verzet hun poorten voor de troepen van Oranje. Een Spaanse tegenreactie volgt, onder bevel van landvoogd Don Fernandes Alvarez de Toledo, ook gekend als de 'Hertog van Alva'. Vanuit het zuiden laat hij zijn zoon (Don Fadrique) oprukken: deze neemt eerst Bergen in, en al snel wordt duidelijk dat de troepen van Oranje geen kans maken.

Nadat zijn zoon de Nederlanders ook uit de voorsteden van Mechelen heeft verdreven, besluit de Hertog tot een strafexpeditie tegen de stad. Overgave kan niet verhinderen dat op 2 oktober 1572 Spaanse troepen onder leiding van Julian Romero Mechelen plunderen en er massale slachtingen aanrichten: de zogenaamde Spaanse Furie te Mechelen. In de twee dagen erop krijgen ook de Waalse en Duitse soldaten in het Spaanse leger de kans om Mechelen leeg te roven. Walem deelt in de klappen en wordt opnieuw in brand gestoken.

Hoewel details over de brand ontbreken, zijn de gebeurtenissen te Mechelen relatief goed gedocumenteerd, zoals ondermeer in 'P.C. Hoofts Nederlandse Historiën' uit 1703. Ze beroeren de gemoederen in heel de Nederlanden. Don Fadrique zal zijn veldtocht noordwaarts verder zetten en zal later dat jaar ook nog slachtingen aanrichten in Zutphen en Naarden. Ook de jaren nadien zullen gekenmerkt worden door talloze opstanden in de Nederlanden en Spaanse pogingen om deze de kop in te drukken. Alva gooit echter al eind 1573 als Landvoogd de handdoek in de ring en keert terug naar Spanje. Meerdere andere landvoogden zullen de jaren nadien aangesteld worden.

zich onderlings booden, om elkandere booven te helpen. 'T gansch regiment nu oover de wal zynde, breekt men de poort oopen. Daar valt al 't Spaansch volk in, en met toomelooze toght aan 't woeden. Nocht jeughd, nocht ouderdoom, nocht ampt, nocht achtbaarheid, nocht bidden van gewyden en ongewyden, nocht eerwaardy van heylighdoo, hield hen, van moordt onder 't vrouweschenden, vrouweschending onder 't moorden, te mengen. Goudt, zilver, gemunt, ongemunt, huysraadt, kleynoodje, geestelyk, weirlyk, werd, met opslaan van flooten, breeken van kisten en kaffen, voor roof, heene gesleept, en, by heele scheepen, vervoert. Zommighen, uit walghe van 't geen zy voor de handt vonden, anderen daarmede niet te vrede, pynighden, door yslyke quellaadjen, den menschen af, waar, oft wat zy versteeken hadden; wroetten hoeken en hoolen om, oft dolven 't uit der aarde. Zelf de goederen der geenen, die van de Nassauschen gevangen en meégenoomen waaren, werden niet gespaart. Deze duylheit duurde drie daaghen en nachten lang. 'T eerste etmaal was voordien Spanjaardt, het tweede voor den Waal, het derde voor de Duytschen. Op den vierden dagh, ontleedighde 't heyr de stadt, uitgezo. Maar als de raazery afgeholt scheen, ging de nooslykste het krysgraauw zyn zat hebbende, werden Ooversten weezen op de levens der ingezeetenen, voor hun recht dreefm'er koophandel van halzen; moetende yder, te 't geen hem aldereyghenst was: en werd de byspreuk ledaat zyn' spiets oover landtgoedt, dan 't zelve niet we

Fragment uit
*"P.C. Hoofts Nederlandse
Historiën"* uit 1703.

*Evocatie van de Spaanse Furie te Mechelen
(onbekende illustrator)*

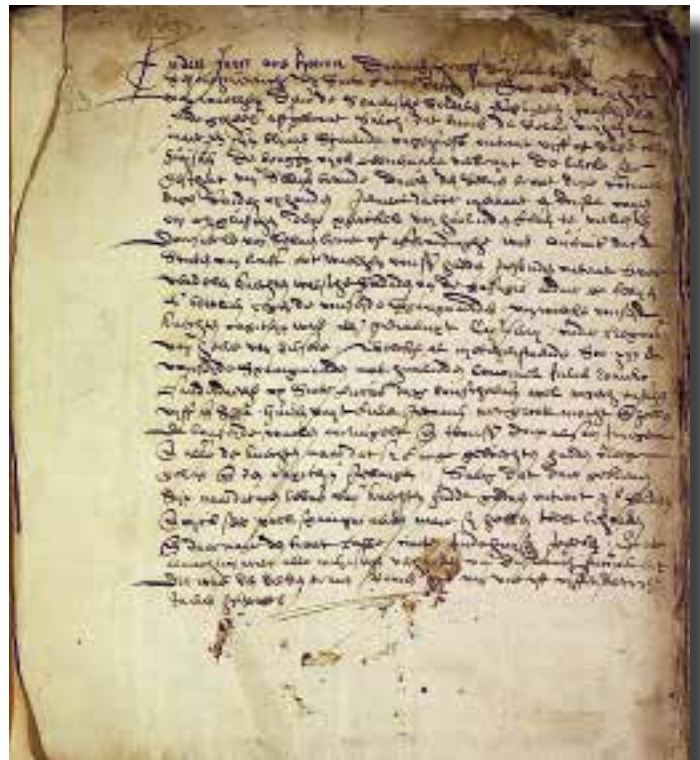
Ook in 1576 blijven de Spaanse bezetters geconfronteerd worden met opstanden in de Nederlanden. Ze kampen bovendien met problemen in eigen rangen: de Spaanse schatkist is leeg en de troepen in onze contreien krijgen nauwelijks nog soldij. Er ontstaat muiterij, die zal uitmonden in een nieuwe reeks Spaanse Furies, onder andere in Antwerpen in november 1576.

Eveneens door gebrek aan soldij, lopen een deel van de buitenlandse huurlingen in het Spaanse leger over naar de 'Staatse' kant onder leiding van Willem Van Oranje. In oktober 1576, zijn er Staatse troepen en overgelopen Waalse huurlingen in Walem. Zij beletten de Spanjaarden de doorgang. Daarop doet de Spaanse legeraanvoerder Julian Romero (zie ook hierboven) in de vroege ochtend van 18 oktober, het feest van St. Lucas, een uitval vanuit Lier. Met 500 haakbusschutters, een compagnie ruiters en een compagnie voetvolk valt hij de Staatsen aan. Een deel daarvan vlucht, een ander deel verschanst zich in de kerktoren van Walem.

Wanneer de kerk in brand gestoken wordt, geven zij zich over. De Spanjaarden steken ook de rest van Walem weerom in brand. Na drie dagen van vuur, zouden er in Walem nog maar 5 of 6 kleine huisjes zijn overgebleven. Deze gebeurtenissen maakten opnieuw een zeer grote indruk op de bevolking. In het groot venster van de toren van de Walemse kerk zijn twee chronogrammen aangebracht. Eén daarvan verwijst naar deze brand: "Wee st LUCas DaCh: De spaenshe CraCht hier Woest". In het Stadsarchief van Mechelen, vonden we een akte die verwees naar deze brand.

Na transcriptie in 21e – eeuwse karakters, lezen we :

Inden jaere ons heeren Dominus duysent vijfhondert sessentzeventich op Sints Lucas dach. Soe es de vrijheyte van Waelhem deur de Spaensche soldaten ende ruyteren, ganselicken ende geheelicken affgebrant Sulcx dat binnen de selve vryheyte maer en syn blijven staende ongequest ontrent vijff oft sesse cleijn huysken. De brugge oijck teenemale verbrant de kerkce ser geschent vanden selven brande daerenboven de selve brant drie continuele dagen sonder ophouden ge... datter nyemant en dorste comen om te plusschen deur perickel van hun lieden leven te verliesen. Doirsaecken van selven brant of affbrandinghe was. Overmits dat de Staten van Brabant tot Waelhem voirscreven hadden gesonden ontrent twee vendelen knechten Walsche soldaten om de passagie aldaer te bevrijen ende bewaren tegen de voirseyde Spaignuaerden, van welcke voirseyde knechten capiteyn was eenen genaempt Capiteyn Ferrij onder tregiment vanden heere van Bersele welcke al nyetegenstaende soe zijn de voirseyde Spaignuaerden met hunlieden Conionael Julien Romero tsanderdaechs op Sinte Lucas dach voirschreven wel vroech tusschen vijff ende sesse hueren vuyt Liere gecomen met groote macht ende hebben de voirseyde Waelen omzingelt ende tvoircreven dorp alsoe innegenomen ende allen de knechten nae dat sy lange gevoechten hadden sleege geleyt ende den capiteyn gevangen, Sulcx dat daer gebleven syn naer dat men zelven vande knechten hadde gedaen ontrent IIC soldaten ende oyck seer veel Spaignuaerden maer sy hebben tvelt behouden ende daernaer de brant talle canten inde huysen gesteken. Godt almachtich wilt alle meynschen verhueden van dusdanich inconuenient. Dit was de derde brant binnen tijt van vier oft vijffendertich jaeren geweest.

Akte uit het Mechelse Stadsarchief die de Spaanse aanval en brand van 1576 beschrijft (SAM_OAW_Reeks 3_register 1 transcriptie door Willy Hendrickx).

Ook in de Cronycke van Mechelen uit 1773 vinden we een verslag van de gebeurtenissen terug.

Mede door de strooptochten van de muitende Spaanse troepen, zal na 1576 de stemming in de Nederlanden uitgesproken anti-Spaans worden. De meeste Vlaamse steden (ook Brussel, Antwerpen, Lier) zoeken aansluiting bij de protestantse Willem Van Oranje via de Pacificatie van Gent en de Unie van Utrecht. Mechelen (en Walem) blijven echter in katholieke handen, en worden verdedigd door een Spaans garnizoen.

uyttrecken : hier op neen den voorij-
den Oversten *Romer* sig bereyt in der
haeste, ende is des anderdaegs met vyf
hondert Harquebusiers, ende de com-
pagnien Ruyteren van *Bernardin De Men-
dosa* liggende binnen Herenthals, ende
noch een compagnie voet-volk daer
Martin De Ossaes Capiteyn af was, ge-
comen ontrent het selve Dorp Waelhem,
stellende de Ruyters op den wech naer
Mechelen, om te beletten dat uyt Meche-
len geen secours en soude connen co-
men, ende dat sy derwaerts niet en
soude connen vluchten. Dit gedaen syn-
de maekten sy den alarm, ende won-
nen het dorp: alsoo de andere op soe
haestige overcomste niet en waren ver-
dacht, wurden meestendeel verlagen,
vermits sy sonder order waeren, eenige

(27)
ontgaemen met de vlucht, eenige nae-
men de Kercke in, alwaer sy sig een
wyle tydts defendeerden : den Heere
Van Ferry van Loven hunnen Overste was
met eenige op den thoren geclommen,
maer de Spaignaerden quaemen soo fu-
rienfelyk aen, dat die in de Kerke wa-
ren sig moesten opgeven, sy staeken
terstont de trappen van den thoren aen
brandt, waer door de gene die daer op
waeren, gedwongen wurden sig oock
over te geven ende om genade te roe-
pen, men moeste, om den brandt, met
gene coorde aflacten. Den gemelden
Romer bracht met syn volk eenen Cap-
iteyn, waerichynelyk den voormelden
Heere *Van Ferry*, met eenige soldaten
gevangen binnen Lier. Men bevindt,

Fragment uit de "Cronycke van
Mechelen" door J.B. Vander
Haert (Leuven, 1773)
over de Spaanse aanval te
Walem uit 1576.

1580

Het katholieke eiland Mechelen wordt op 9 april onder de voet gelopen door een heterogeen leger Engelsen, Brusselaars, Schotten en Walen. Zij staan onder leiding van de Brabander Olivier Van den Tympel en John Norris, een Engelsman. Via de Brussel-poort geraken de Engelsen binnen – mogelijk na hulp van binnenuit – en na relatief korte gevechten met de verdedigers ervan, wordt Mechelen ingenomen.

Dit is het begin van de Engelse Furie te Mechelen: niet gedurende drie dagen zoals in 1572, maar gedurende een hele maand plunderen en terroriseren de veroveraars Mechelen en de gehuchten errond. Kerken en kloosters worden bijzonder ge-
seerd, maar ook gewone burgers zijn niet veilig. De lijst met gebouwen die in en rond Mechelen met de grond gelijk gemaakt worden, is zeer lang. Het dorp Walem en haar kerk branden weer af: op de nog rechtstaande muren van 1576 was een tijdelijke noodkerk in leem gebouwd, maar ook deze wordt door de bezetters afgestookt. Het klooster van Roosendaal wordt eveneens geplunderd. De nonnen hadden zich voordien al teruggetrokken in Mechelen, maar zullen nu naar het buitenland vluchten. Gedurende 80 jaar staat het klooster van Roosendaal zo goed als leeg, pas in 1660 zal het opnieuw en met veel luister worden ingewijd. Mechelen zal vanaf 1580 gedurende 5 jaar onder calvinistisch bestuur staan. In 1585 brengt Alexaner Farnese de stad terug onder Spaans, katholiek gezag. De bevolking van het zwaar geteisterde Walem is op dat moment gedecimeerd en het dorp grotendeels tot ruïnes herschapen.

Afbeelding van de inname van Mechelen op 9 april 1580.

In 1589 schrijft de Mechelse deken over Walem: *Nemo hunc pagum inhabitat...*
(niemand woont in dit dorp ...)

pvdv

1951 : 70 jaar geleden

In een experimentele reactor in Idaho (Verenigde Staten van Amerika) wordt voor het eerst elektriciteit opgewekt met kernenergie en Seoel valt opnieuw in handen van de Noord-Koreanen. De Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en 44 andere landen beëindigen officieel de staat van oorlog met Duitsland. Nederland wordt getroffen door twee aardbevingen. Dichterbij doet Koning Leopold III der Belgen troonsafstand, krijgen we de troonsbestijging van Koning Boudewijn en de basiliek van Koekelberg wordt plechtig ingewijd door kardinaal Van Roey. En in Walem muziek, oplichting, inbraak, ongevallen, drama's en ...eremissen

17 januari 1951 Gazet van Antwerpen

"DE BOMMELBARON"

Op zondag 21 januari a.s. voert de Kon. Fanfare Concordia "De Bommelbaron", operette in drie bedrijven op. De algemene leiding berust in de handen van Maurits Schroeven. De avond wordt geopend te 18u30 door de fanfare. Prijzen der plaatsen 25, 20 en 10 fr.

1850

1951

Zaal „ VALENTINO ” Walem

luisterrijke vertoning van

De Bommelbaron

Operette in 3 bedrijven
van Pons-Blais en H. Hulin - Muziek: W. Kolbe

Overvloedigst Inscenose
door de Kon. Fanfare en Tooneelmaatschappij

— C O N C O R D I A —

BREVIËRSTELLEN: Huis: J. Capoen & Eekelweghe
Diergaarde: Mutsaers Van Gerven
Hoe: Karel Huls, Rits

BEZONDERSCHAPSTELLEN: Huis: Victor Housens

Op Zondag 21 Januari 1951
2e opvoering Zondag 28 Januari

HET BISTUUR:

De Meesters: H. Housens, J. Capoen, C. Vanden
De Meesters: H. Housens, J. Capoen, C. Vanden
De Leden: J. Capoen, A. Housens, H. Housens
C. Capoen, P. Van der Beken

De Meesters en Tooneelrij: A. Housens, Eekelweghe

27 januari 1951 Gazet van Mechelen

Inbraak in het gemeentehuis te Walem

Inbrekers kaptten een gat in de muur

Tijdens de nacht van Zondag op Maandag werd er ingebroken in het Gemeentehuis te Walem. De dieven hadden zich toegang verschaft door in de muur langs de achterzijde van het gebouw een opening te kappen van 0.40 m. doorsnede. Alle plaatsen, burelen en schuiven werden door de inbrekers doorsnuffeld doch of er iets gestolen is kon nog niet worden vastgesteld.

Naar men veronderstelt zouden de inbrekers het gemunt gehad hebben op de Zondag ingezamelde gelden door een feestcomité ter bekostiging van de feestelijkheden ter gelegenheid van drie aanstaande priesterwijdingen.

De inbrekers hadden echter verkeerd beoordeeld daar de ingezamelde gelden niet op het gemeentehuis werden bewaard. De opening in de muur werd Maandagmorgen ontdekt door de gemeentearbeider Peeters die omstreeks 7 uur was binnengekomen om de kachels aan te steken. Deze verwittigde onmiddellijk de veldwachter die op zijn beurt de rijks-wacht en het parket op de hoogte bracht. De B.O.B. der rijks-wacht stelde een eerste onderzoek in.

in onze dagbladen

28 januari 1951 Gazet van Antwerpen

De inbrekers in het Gemeentehuis te Walem

Men gist nog steeds naar het opzet dat de inbrekers van het Gemeentehuis te Walem moeten bezielt hebben toen zij om binnen te geraken en een gat in de muur kapten, terwijl zij toch veel gemakkelijker langs de deur of venster hadden kunnen binnenbreken.

Verder vindt men het ook meer dan eigenaardig dat alles in de burelen onaangeroerd bleef en niets werd gestolen, terwijl de inbrekers die langs het gat in de muur binnen waren geraakt, het Gemeentehuis weer verlieten langs de voordeur.

Het onderzoek heeft verder reeds uitgewezen dat een "koevoet" waarmee de inbrekers zich hadden bediend, vooraf was gestolen bij de smid Voet, woonachtig in de gemeente.

Dit is reeds de 3de maal dat het gemeentehuis door inbrekers werd bezocht sinds de bevrijding. Dat het op Zondag ingezamelde geld bestemd voor de feestelijkheden der 3 Priesterwijdingen niet op het Gemeentehuis berustte was vanzelfsprekend daar het hier geen Gemeentelijke aangelegenheid betreft. De inbrekers zouden naar alle waarschijnlijkheid met twee geweest zijn.

29 januari 1951 Gazet van Antwerpen

Boetstraffelijke Rechtbank Mechelen

EEN CHARMANTE HEER MET AFTRUGGELAARSPRAKTIJKEN.

De Brusselaar M. Georges, die het opzicht heeft van een fijne beschaafde mijnheer te zijn, maar in werkelijkheid de allures heeft van een echte aftruggelaar, had in Walem zich als grondbezitter voorgesteld en een jonge landbouwer de som van 50.000fr. afhandig gemaakt z.g.z. als afkorting van de koopsom van een stuk grond. Niettegenstaande zijn verweer in een akrobatische woordenkramerij veroordeelde de Rechtbank M. Georges tot een gevangenzitting van 1 maand en 260 fr. boete of 8 dagen. De Burgerlijke Partij, de benadeelde landbouwer, ontving de gevraagde 50.000 fr. schadevergoeding.

14 maart 1951 Gazet van Mechelen

HET VERDWENEN PRINSESJE.

Het Rode Kruis der Jeugd, afdeling Boom, komt op Zondag 18 dezer naar Walem. In de zaal Valentino zullen zij het sprookje "Het verdwenen Prinsesjes" opvoeren. De opbrengst hiervan komt ten goede aan de armen onzer gemeente.

Dus allen daarheen om een aangename avond door te brengen en tevens een goed werk te verrichten. Deuren 18 u. Begin 18.30 u.

20 maart 1951 Gazet van Mechelen

Twee aanhoudingen te Walem

In verband met de laatste sensationele inbraak in het gemeentehuis te Walem, werd door de B.O.B. der rijkswacht Mechelen een grondig onderzoek ingesteld. Zo werden twee verdachten, nl. Louis V.d.B. en Louis C. eens duchtig aan de tand gevoeld.

De twee verdachten geraakten in de klem daar een diefstal van een partij zink en lood, gestolen van de gemeentjongensschool, aan hen werd toegeschreven en ook weldra door beide moest worden bekend.

3 april 1951 Gazet van Mechelen

Plechtige Eremis te Walem

Gisteren Maandag droeg E.H. Verbeeck Fr. uit Walem in zijn parochiekerk van O.L. Vrouw van Bijstand zijn plechtige Eremis op.

De jonge priester, de oudste zoon van een voorbeeldig talrijk gezin, werd Zondag te samen met 21 andere diakens te Mechelen door Z. Eminentie de Kardinaal tot priester gewijd. De jonge Gewijde werd aan zijn woning, Koning Albertstraat afgehaald door een schaar in 't wit geklede maagdekens.

Toen de plechtige Eremis aanving was de parochiekerk gevuld met symphatiserende gelovigen. Aan het altaar werd de nieuwe priester bijgestaan door Z.E.H. Goetstouwers, pastoor, de E.H Campforts en Lichtervelde, oud-onderpastors der parochie en de E.H. Smets en Crauwels die kortelings hun Eremis te Walem zullen opdragen.

E.H. Campforts, oud onderpastoor te Walem, thans te Balen-Wezel hield na het Evangelie een treffende kanselrede waarin de verheven rol van de priester in passende bewoordingen werd belicht. Na de H. Mis werd een Te Deum aangeheven en begaf de jonge priester zich gevolgd door zijn gelukkige moeder en andere familieleden naar de uitgang van de kerk. Hier werd hij door het parochiaal feestcomité afgewacht voor een korte hulde.

Dhr. Morrens, 1ste schepen der gemeente en voorzitter van het feestcomité, hield er een korte maar kernachtige gelegenheidstoespraak die door de priester in passende bewoordingen werd beantwoord. Als blijk van genegenheid mocht E.H. Fr. Verbeeck er vervolgens de kelk in ontvangst nemen.

Hierna begaven de feestelingen zich naar het gemeentehuis waar een ontvangst was voorbehouden. Dhr. Burgemeester Van Genechten richtte het woord tot de jonge priester en zijn familie om hen geluk te wensen in naam van het gemeentebestuur.

Na een dankend wederwoord door E.H. Verbeeck werd een heildronk geheven op deze verheven gebeurtenis en op een vruchtbare apostolaatsloopbaan van de nieuwe priester. Des avonds brachten de twee Walemse muziekmaatschappijen Ste Cecilia en Concordia een knappe serenade aan de woning van de feestvierenden. Zondag a.s. is het de beurt aan de E.H. M. Smets die om 9.30 zijn Eremis zal opdragen.

28 mei 1951 Gazet van Mechelen

Drama bij swing boys.

Voor enkele maanden had er te Mechelen in een instelling, een liefdesdrama plaats. Een afgewezen verliefde S.Marie-Louise, uit Walem bracht in een vlag van jaloersheid M.E. uit Mechelen een messteek toe. De gekwetste moest ter verpleging naar een kliniek worden overgebracht. De daderes moest Zaterdag hiervoor terecht staan. De rechtbank verwees de 19-jarige S. Marie-Louise tot een voorwaardelijke boete van 500 fr. of 15 dagen gevang.

16 juli 1951 Gazet van Mechelen

Plechtige eremis te Walem

Zondag droeg E.P.G. Crauwels, der Paters van de H.Geest, die op Zondag 8 Juli te Leuven werd priester gewijd, plechtig zijn Eremis op, in de parochiekerk. Van Zaterdag reeds waren de geburen met medewerking van het Comité voor

priesterhulde druk in de weer om deze plechtigheid een luisterrijk verloop te geven. Vlaggen en versieringen werden 't allen kante aangebracht.

De nieuwe priester werd aan de ouderlijke woning afgehaald door 'n groep groep verklede maagdekens en ter kerke geleid, vergezeld van zijn ouders, broeders, zusters en familieleden. Aan het altaar werd de jonge leviet bijgestaan door E.H. Verbeeck, Z.E.H. Goutstouwers, pastoor der parochie en E.H. Loyens, onderpastoor. De kanselrede werd gehouden door Z.E.P. Mertens, overste van het missiecollege te Lier.

Met een plechtig "Te Deum" werd de kerkelijke plechtigheid afgesloten. Bij het verlaten van de kerk werd het woord gevoerd door schepen Morrens, voorzitter van het Comité voor priesterhulp.

Spreker herinnert er vooreerst aan dat het wel een enige gebeurtenis is in de geschiedenis van de gemeente, dat in een zelde jaar drie inwoners der gemeente tot priester werden gewijd en biedt vervolgens aan E.P. Crauwels namens het feestcomité en namens de bevolking, de hartelijke gelukwensen aan.

Na de plechtige Eremis werd E.P. Crauwels op het gemeentehuis ontvangen. Daar spreekt schepen Morrens vervolgens zijn dank uit aan de heer burgemeester Van Genechten, erevoorzitter van het feestcomité, voor deze ontvangst op het gemeentehuis, die het bewijs levert van de bewondering en ontzag voor de priesterlijke bediening, wat voorzeker het gemeentebestuur van Walem tot eer strekt.

's Avonds brachten beide plaatselijke muziekmaatschappijen: "Concordia" en "St Cecilia" een serenade aan hun Eerw. dorpsgenoot.

17 juli 1951 Gazet van Mechelen Brand.

Maandagmorgen rond 7.15 u. merkte dhr Van Beersel Victor dat er vlammen opsloegen uit de grasdrogerij ter hoogte van de droogmolen. Aanstands verwittigde hij de brandweer van Mechelen die na een half uur blussen het vuur meester was. Dank zij het kordaat optreden van dhr. Van Beersel, die bedrijfsleider is in de drogerij werd de schade tot een minimum beperkt.

10 augustus 1951 Gazet van Mechelen Aanrijding tussen twee tractoren te Walem.

In de Kon. Albertstraat deed er zich Woensdagnamiddag een verkeersongeval voor dat zich gelukkig beperkte bij stoffelijke schade. Een tracteur met oplegwagen bestuurd door Verbeeck Alb. uit Deurne, kwam in aanrijding met een andere tracteur, bestuurd door Vermeire uit Borsbeek, die een inrijmanoeuvre aan 't uitvoeren was ter hoogte van Vinks, Kon. Albertstraat. Eerstgenoemde kwam in botsing met het achtergedeelte van de tweede om vervolgens de huisgevel nr. 71, bewoond door M. Teugels aan te beuken. De aldus aangerichte schade is niet belangrijk. Het drukke verkeer op genoemde steenweg werd echter door de twee dwarsstaande tracteurs een tijd gestremd.

12 september Gazet van Mechelen Aanrijding.

Te Walem kwam de fietser Huysmans Constant uit Katelijne-Waver, in aanrijding met de bromfiets van Op de Beeck Frans uit Mechelen. De fietser bolde vervolgens tegen de schutting van Café Valentino, die gans beschadigd werd. Ook de fiets werd ernstig toegetakeld, terwijl Huysmans ter plaatse diende verzorgd te worden door Dr. Coen

De Vos Jean Leopold

Mat dank aan Johnny Driesen, zoals wij een heemkundige en een fervent bezoeker van de de archieven, kunnen wij hier het verhaal brengen van een Walemnaar die ontvluchtte uit zijn gevangenschap in Duitsland. In een verslag van de militaire politie, opgemaakt in 1917, lezen wij zijn verhaal.

Een Walemnaar ontsnapt uit gevangenschap in Duitsland tijdens WO 1.

Het archief van de Krijgsraad ten velde bestond uit notieregisters, minuten van vonnissen, vonnissenregisters, dossiers van niet veroordeelden en veroordeelden. De soldaten die uit gevangenschap konden ontvluchten via Nederland gingen daar naar een Belgisch Consulaat, welke er op verschillende plaatsen te vinden waren zoals: Bergen op Zoom, Rotterdam, Utrecht, enz. Deze soldaten gingen daarna verder via Vlissingen terug naar het Front.

De reispas van Jean Leopold De Vos die hij kreeg op het Belgische consulaat in Rotterdam na zijn ondervraging..

Soldaat Jean Leopoldus De Vos geboren te Walem op 27 april 1879, stamnummer 50624, 10de Linierregiment Forteresse, Milicien van 1899, was de zoon van Jan Frans en Maria Theresia Hendericus. Gehuwd met Gonty Augustini, en woonachtig te Schaarbeek.

Verslag opgemaakt door de Militaire Politie 21 september 1917:

Den 24ste augustus 1914, ben ik door de Duitschers krijgsgevangen genomen te Bioul, terzelfvertijd als al de officieren van mijne Kompagnie.

Naar Duitschland gestuurd, werd ik geïnterneerd opvolgendlijk in de kampen van Soltau, Munster (Westph.) en Senne Lager.

Den 5 meert 1917 werd ik in "Kommando", gestuurd naar IJzelhorst om aan het vervaardigen van eenen ijzerenweg te werken. Daar werken van de 50 tot 90 gevangenen. Met een dertigtal andere gevangenen was ik gelogeed op eene boerenhoeve, in een groote varkenstal. Het is mij gelukt te ontvluchten den 6de augustus 1917, in gezelschap van eene franschen soldaat, een zeker Cogne. Wij zijn 's nachts weggelopen en hebben ons te voet op weg gezet naar de Hollandsche grens, 's nachts marcheerde wij, bij middel van een kompas en van eene kaart der provincie Westphaliën. Ik herinner mij niet langs waar ik overal gepasseerd ben; de stad Munster hebben wij op onze rechterhand laten liggen.

Den 16 augustus 1917, om 4 uur 's morgens zijn wij de grens overgetrokken te Winterswijk, waar wij ons aangegeven hebben op den Hollandschen grenspost. Na twaalf dagen in de Rijks-Quarantaine te Didam verbleven te hebben, hebben wij onze reis mogen voortzetten tot Rotterdam, waar wij ons tot het Belgisch Konsulaat gericht hebben; 't is te zeggen de Franschen heeft zich tot het Konsulaat van Frankrijk gewend.

*Na lezing volhardt en teekent.
De Vos Jean Leopold*

jd

Verhalen uit het molenhuis

MAFFIOSI IN BATTENBROEK

Verhalen van, rond en om de molen van Battenbroek : kroniek uit een lang geleden en lang gelogen tijd.

Battenbroek, vier uur in de ochtend, alles is stil , nog even en de zon komt op boven de vredige Langbroec- en Spildorenpolder.

Plots draait een kleine, zwarte bestelwagen aan hoge snelheid en met gedoofde lichten af aan de molenkiel en stopt even verder, met draaiende motor, aan de schuur van het molenhuis.

In ijltempo springen vier mannen uit de Peugeot 190 CV Fourgonette en versjouwen een twintigtal zakken naar de schuur van het molenhuis. "*Veloce, veloce ... pronto !*" Daarna vergrendelen ze de groene poort met een zware ketting en vertrekken met gierende banden terug richting Walem.

De vijf mannen in Mertens polder vloeken en tieren in alle talen (*merde, crotte de chien .....porca miseria ....bugger, son of a bitch*).

Het lawaai van de wagen en het Italiaanse geroep hebben de aanwezige fazanten en eenden opgeschrikt en weggejaagd. Zonder buit druipen ze af met het geweer over de schouder, sakkerend en sprekend met God.

We schrijven anno 1929. In Amerika trachtte president Coolidge via de drooglegging (= *het verbod op de productie en verkoop van alcohol vervat in het 18de amendement van de grondwet*) om het welig tierend alcoholisme en andere alcoholgerelateerde problemen te bestrijden. Het verbruik van en de vraag naar alcohol bleef echter bestaan. Een spijtig neveneffect was dan ook het ontstaan en de explosieve groei van een zwarte markt. Deze markt werd met ijzeren hand en buitensporig geweld bestuurd door de georganiseerde criminaliteit, namelijk de maffia.

Wie kent niet Al Capone, de beruchte Amerikaanse gangster ?

Ook in Battenbroek had in de jaren 20 de drooglegging verstrekkende gevolgen. Door het aanleggen van zomer- en winterdijken en het uitgraven van beken en grachten werden grote stukken moerasland drooggelegd. Hierdoor werd de oorspronkelijke habitat vernietigd van enkele zoetwatermosselen waaronder de schildersmossel , de vijvermossel en voornamelijk de bolle stroommossel en verdwenen deze schaaldieren voorgoed uit de Battenbroekse fauna.

En ook hier leidde deze drooglegging spijtig genoeg tot het ontstaan van een zwarte markt . Want vroeger beperkte het smokkelen vanuit Nederland via slecht- of onbewaakte paden zich tot boter, zout, suiker en jenever. Door de drooglegging werd echter het smokkelen en de illegale invoer van mosselen en schaaldieren vanuit Yerseke in Nederland een

gevaarlijke maar ook lucratieve activiteit van de georganiseerde misdaad.

In 1929 was de zogenaamde "*mossel-maffia*" dan ook uiterst actief in de Mechelse regio. Er zijn weinig gegevens beschikbaar over deze mossel-maffia. Vast staat dat ze geleid werd door Guiseppe Giacomo Jumboludo, een man met Siciliaanse roots. Hij ronselde zijn handlangers voornamelijk vanuit de dorpsherbergen "In de kroon" en "In de Kongo". Verscholen achter zijn roze krant "*la Gazzetta dello Sport*" bestudeerde hij de aanwezige klanten. Vervolgens rekruteerde hij er enkele voor zijn nachtelijke activiteiten die steeds begonnen en eindigden in het molenhuis van Battenbroek. Maar de drooglegging in Battenbroek had nog meer nefaste gevolgen. De drooggelegde gebieden werden namelijk de ideale leefwereld voor wild allerhande : fazanten, hazen, konijnen, duiven, eenden en zelfs herten.

Ingelanden van Battenbroek beweerden zelfs zwijnen en varkens in Sint Jans polder te hebben gezien, maar vermoedelijk gaat het hier om een "*quid pro quo*" (*een persoonsverwisselende gezichtsbegoocheling*). Feit blijft dat de enorme aangroei van het wild in de Battenbroekse polders ook hier onpure elementen aantrok. Zij namen al eens een loopje (*dikwijls vluchtend voor de gendarmes*) met de geldende wetten en voorschriften in verband met de jacht. Maar de vraag naar wild (*meestal onder de toonbank*) was in die tijd zeer groot. Bovendien maakte het wild geen onderscheid tussen jagers en stropers.

En zo ontstond in de polder naast de reeds actieve mossel-maffia ook nog de "*konijnen-maffia*". De jacht op konijnen (*met behulp van een fret **) was één van de belangrijkste activiteiten van deze organisatie, al werd ook ander wild & gevogelte in grote getale op de drijfjachten geschoten, gevangen en vervolgens verhandeld. Van deze konijnen-maffia zijn meer gegevens beschikbaar. We vinden namelijk in de archieven van Polder Battenbroek meerdere verslagen en verwijzingen naar de activiteiten van deze bende van Battenbroek.

De "*Don Corleone*" van de konijnenmaffia was een zekere Francesco, een voormalige Catelaanse (**) valsmunter, die binnen de bende werd aangesproken als "*de munter*". Zijn entourage was een internationaal gezelschap van onpure types : Joseph, een Fransman uit de streek van Metz, Charlie die overkwam van Engeland, Salvatore Di Campo, een Nederlandse Italiaan uit Roosendaal, Pietro uit de streek van Beerzel en tenslotte Jules "*de stroper*", die de leiding had over de nachtelijke omzwervingen door Wouters Polder en de Conynenvelden. Deze Jules maakte slechts korte tijd deel uit van de bende. Na een hoog oplopende ruzie vertrok hij naar de streek van Lo-Reninge waar hij met veel succes een koekjesfabriek uitbaatte.

Net als bij de Cosa Nostra noemden dit vijftal zich : "*Uomini d' onore*" of mannen van eer, al werden ze, omwille van hun reeds gevorderde leeftijd, in Walem en omstreken smalend "*mannen van weleer*" genoemd.

En ook de traditie van de omerta of zwijgplicht was binnen de "*familia*" van de Battenbroekse konijnen-maffia in gebruik. Wie deze zwijgplicht verbrak werd zwaar aangepakt en achtergelaten met een rat in de mond. Deze handelswijze ligt vermoedelijk aan de basis van het uitsterven van de muskusrat in Battenbroek.

Een muskusrat is groot en heeft het gewicht van een bruine rat X 4. Grootspraak in Battenbroek was dus zeker niet overdreven. Er moet serieus wat afgesproken zijn in Battenbroek. Vooral de kleine vijver was een geliefkoosde plek om af te spreken. Het was natuurlijk onvermijdelijk dat de aanwezigheid van zoveel maffiosi van twee families in het relatief kleine Battenbroek aanleiding gaf tot veel commotie. Hun manier van handel en wandel stond loodrecht tegenover mekaar. Opstootjes, ruzies, gevechten en bedreigingen waren schering en inslag. De situatie werd zo erg dat de inwoners van Walem na valavond

Battenbroek vermeden als de pest, uit angst verwikkeld te geraken in één van de veel voorkomende confrontaties tussen de bendes.

In de zomer van 1931 vond burgemeester Joseph Coppens dat er dringend een einde diende gesteld te worden aan de bendeoorlog tussen de "*mossel- en de konijnenmaffia*". Dankzij zijn uitgebreide kennissenkring en relaties in de nationale politiek, organiseerde hij, als Belgisch burgemeester, een geheime en officieuze ontmoeting tussen de Nederlandse commissaris van de koning, de ambassadeur van het Groothertogdom Luxemburg en de "*consiglieri*" (*raadsman*) van beide betrokken organisaties. Deze vergadering ging door op 18 juli 1931 in de grote zaal van het Kasteel van Battenbroek.

Na lang onderhandelen werd er van Nederlandse kant mee ingestemd de taksen en invoerrechten op mosselen en schaaldieren geleidelijk af te schaffen, Luxemburg deed dezelfde toegevingen in verband met alle ingevoerde wild & gevogelte en België tenslotte beloofde de consumptie van mosselen en konijn met pruimen over het ganse grondgebied van Vlaanderen en Wallonië te promoten. Het relaas over deze baanbrekende overeenkomst kwam al snel ter ore van de Belgische politiek en kreeg veel bijval en weerklank in de Brusselse wandelgangen van het parlement. Het enthousiasme onder politici hierover was zo groot dat exact één jaar later, op 18 juli 1932, in het Zwitserse dorpje Ouchy, het akkoord van Battenbroek werd uitgebreid tot de overeenkomst van Ouchy.

De Benelux werd opgericht en een geleidelijke afbouw van alle invoerrechten tussen België, Nederland en Luxemburg was een feit.

Ondertussen werd in Battenbroek de mosselmaffia - wegens geen bestaansreden - ontbonden. Mosselen en vis werden - vrij van invoerrechten - massaal geïmporteerd vanuit Yerseke.

Op de Vismarkt in Mechelen rezen de viswinkels als paddenstoelen uit de grond en deden gouden zaken. Café de Gouden Vis is hiervan het ultieme bewijs. Guiseppe Giacomo Jumboludo verhuisde naar het quartier Pigalle in Parijs, waar hij in een eethuis zijn mosselen van het huis "*moules du moulin*" serveerde.

Echter zonder succes, mosselen en Montmartre bleek een barslechte combinatie. Zijn zaak ging zwaar in het rood. Moules du moulin, barslecht, rood .... Guiseppe bouwde zijn etablissement om tot een zeer succesvol cabaret.

De jacht in de wiegende weiden en groene polders van Battenbroek werd gereguleerd . Het legaal geschoten wild en ander gevogelte werd volledig correct en met BTW-bonnetje verkocht aan de Walemse "*Beenhouwerij Smedts - Poulidor*" (*net zoals zijn Franse neef-wielrenner kwam zijn naam steeds op de tweede plaats*).

(*) *nog een onomastiek-weetje: jarenlang werd verkeerdelijk gedacht dat de naam Verreth kwam van een persoon die overmatig at (lees: vreten - vret of fretten - fret) - sinds 1930 weet men dat die naam dient verklaard als: de jager die konijnen vangt met een fret.*

(**) *Catelana of Catelane: vruchtbare streek waar veel groenten worden gekweekt.*

 dv

Dag zonder afwas !

Zondag 5 december 2021

DOMEIN ROOSENDAEL

Wegens de op dit ogenblik nog niet gekende maatregelen vragen we wel om
op voorhand in te schrijven.

Er is op een coronaveilige manier plaats voor ongeveer 100 personen.

Tomatenvelouté met balletjes

Vol au vent met groenten en frieten
of

Vol au vent vegetarisch (met quorn)
of

Stoofvlees met groenten en frieten

Koffie met gebak

Dit alles voor de democratische prijs van €20,00 voor volwassenen

en € 12,00 voor kinderen (-12 jaar).

Ter plaatse te betalen (niet bij inschrijving)

Inschrijven via :

- email: **eten@heemkundewalem.be**

- of via het inschrijvingsformulier op **www.heemkundewalem.be**

Bij inschrijving via email uw naam, adres, aantal personen en de keuze van uw hoofdmaaltijd invullen A.U.B.

INHOUD

Editoriaal	3
Waar is Wally ?	4
Vroeger en nu	5
Willy Hendrickx	6
De Spaanse furie	8
1951: 70 jaar geleden in onze dagbladen	10
De Vos Jean Leopold	16
Verhalen uit het molenhuis: Maffiosi in Battenbroek	17
Dag zonder afwas	20